

El Naixement de Jesús, amb o sense llevadores?

Dv, 6/01/2017 per Catalunya Religió

(*Marc Sureda -MEV*) Des dels primers segles del cristianisme el Nadal ha estat una de les festes més importants. El nucli n'és l'escena del Naixement, abundant a l'art medieval. Tanmateix, plasmar aquesta escena no va ser tan fàcil com podria semblar. Només l'Evangeli de Lluç proporciona algun detall sobre el naixement de Jesús, quan diu que Maria «el va faixar amb bolquers i el posà en una menjadora, perquè no havien trobat cap lloc on hostatjar-se» (Lc 2, 6). És clar que amb això els artífexs no en tenien gairebé ni per començar!

Sortosament, de la imaginació popular n'havien sorgit textos apòcrifs com els anomenats Evangelis de la Infantesa, que l'Església considerava narracions pietoses i que contenien molts més detalls. Així, en el món paleocristià i bizantí es consolidà una composició amb la Mare de Déu ajaguda al llit, havent acabat de donar a llum, amb sant Josep, el bou i la mula i a vegades la companyia d'una o dues llevadores. Així ho veiem al [frontal d'altar de la Mare de Déu del Coll](#), dins un marc d'arcs i columnes que fa que el llit de Maria, a l'esquerra, quedi en posició vertical; al mig, a dalt, Jesús ajagut a la menjadora (presepio, com diu la inscripció) es mira el bou i la mula, mentre que la resta de l'espai és aprofitat per representar el diàleg entre Josep i l'àngel. Aquesta antiga iconografia passà al món gòtic: a la [capa del bisbe Belleragre](#), Maria jeu en un llit ornat amb un capçal d'elegants pinacles, mentre sosté el Nen en braços sota la mirada atenta d'una llevadora, de Josep, assegut en un escambell als peus del llit, i del bou i la mula, que sorgeixen de darrere una menjadora gòtica.

No obstant, des de finals del segle XIV es popularitzà una altra manera de representar el Naixement. Era el resultat d'una llarga tradició teològica segons la qual l'infantament de Crist havia estat tan sobrenatural com la seva concepció, sense causar a Maria dolor ni fatiga, cosa que feia innecessaris el llit i les llevadores. La visió de santa Brígida de Suècia, escrita després del seu viatge a Terra Santa vers 1370, en consolidà el relat, molt difós des de llavors: en pressentir el Naixement, Maria s'agenollà i començà a pregar, i al cap d'una estona sorgí sense cap esforç el Nen, envoltat d'una llum esclatant.

El Naixement, doncs, es convertia en una adoració de Crist per part de Maria i Josep, que esdevingué freqüent a partir del segle XV. Així, en una cimera del [retaula de Guimerà](#), Maria s'agenolla amb les mans creuades damunt del pit, mentre Josep seu a l'altra banda; al centre, Jesús jeu enfaixat dins un moble que ja no és un llit, sinó la menjadora transformada en sepulcre, tot prefigurant la seva Mort i Resurrecció. Ramon de Mur mantingué elements tradicionals i populars com el bou, la mula, l'establia i el paisatge de fons amb l'Anunciació als Pastors. Ho retrobarem a la taula de Pere de Fontanes, del primer Renaixement, amb un detallisme que ens fa pensar en els nostres pessebres de suro i molsa.

Però hi hagué altres opcions, com l'enfocament del tot simbòlic i sobrenatural que

observem al [retaule de Santa Maria de Verdú](#). Sobre un fons daurat i gofrat, l'únic paisatge, desproveït d'arquitectura, consisteix en un luxós domàs sostingut per àngels. Jesús nounat jeu al centre, envoltat d'un halo lluminós, adorat a l'esquerra per Maria i contemplat, a la dreta, per un Josep esbalaït. Des del Cel obert, Déu Pare envia l'Esperit Sant sobre el seu Fill, com si amb aquest eix vertical trinitari es volgués evocar alhora el Baptisme i la Transsubstanciació del Pa i el Vi a la Missa. Una imatge poc «pessebrística», fruit de segles de teologia i litúrgia condensades en l'art.